

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562 หมวด 1 มาตรา 6 ระบุว่า การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ส่วนในหมวด 4 มาตรา 22 ระบุว่า การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่า นักเรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่านักเรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้นักเรียน สามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ ส่วนมาตรา 26 ให้โรงเรียนจัดการประเมินนักเรียน โดยพิจารณาจากพัฒนาการของนักเรียน ความประพฤติ การสังเกต พฤติกรรมการเรียน การร่วมกิจกรรม และการทดสอบควบคู่ไปกับกระบวนการเรียนการสอนตามความเหมาะสมของแต่ละระดับและรูปแบบการศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, 2562ก : 3, 6, 7) ซึ่งแสดงให้เห็นว่ากฎหมายดังกล่าวมุ่งให้การศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการดูแลช่วยเหลือ ชัดเจน ส่งเสริม และพัฒนาคนไทยให้เป็นคนที่สมบูรณ์

สำหรับพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 พระราชบัญญัติฉบับนี้ มีเป้าหมายในการดูแลช่วยเหลือเด็กและครอบครัวให้อยู่ในสภาพที่มีมาตรฐานในการดำรงชีวิตที่ดี ได้รับการดูแลให้มีพัฒนาการตามวัย และเด็กทุกคนต้องมีหลักประกันความปลอดภัย ได้รับความคุ้มครองจากผู้เกี่ยวข้อง ทั้งเด็กที่ประสบปัญหาและเด็กที่ไม่ประสบปัญหาซึ่งระบุไว้ในหมวด 2 มาตรา 22 ว่าการปฏิบัติต่อเด็กไม่ว่ากรณีใดให้คำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของเด็กเป็นสำคัญ และไม่ให้มีการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม (สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, 2546 : 10) สอดคล้องกับ พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2547 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2551 และ(ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 มาตรา 42 กำหนดให้ ก.ค.ศ. กำหนดมาตรฐานตำแหน่งครู สายงานการสอน การปฏิบัติหน้าที่หลักเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน การส่งเสริมการเรียนรู้ พัฒนา นักเรียน ปฏิบัติงานทางวิชาการของโรงเรียน พัฒนาตนเอง และพัฒนาวิชาชีพ โดยกำหนดให้ลักษณะงานเกี่ยวกับการจัดระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นภาระงานหนึ่งในมาตรฐานตำแหน่งครู

(สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, 2553 : 15) แสดงให้เห็นว่า เด็กทุกคนต้องได้รับความคุ้มครองอย่างเป็นธรรม โดยเฉพาะจากครูผู้สอน

พระราชบัญญัติการป้องกันและแก้ไขปัญหาคารตั้งครรรในวัยรุน พ.ศ.2559 การตั้งครรรในวัยรุนของประเทศมีจำนวนเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องซึ่งส่งผลกระทบต่อสุขภาพของบุคคล ครอบครัว ชุมชน สังคมและเศรษฐกิจในภาพรวม ปัญหาคารตั้งครรรในวัยรุนของประเทศมีความ ซับซ้อนและไม่อางแกไขได้ด้วยอำนาจหน้าที่ของหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่ง ดังนั้น สมควรสร้างกลไก ในการกำหนดนโยบาย ยุทธศาสตร์และการดำเนินการร่วมกันของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งหน่วยงาน ของรัฐ หน่วยงานของเอกชนและประชาสังคม เพื่อบูรณาการให้การป้องกันและแกไขปัญหา การตั้งครรรในวัยรุนเป็นรูปธรรมมีความเป็นเอกภาพและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น โดยมีมาตราที่ เกี่ยวข้องกับสถานศึกษาระบุไว้ กล่าวคือ มาตรา 6 ระบุว่า ให้โรงเรียนดำเนินการป้องกันและแกไข ปัญหาคารตั้งครรรในวัยรุน ดังต่อไปนี้ 1) จัดให้มีการเรียนการสอนเรื่องเพศวิถีศึกษาให้เหมาะสมกับ ช่วงวัยของนักเรียนหรือนักศึกษา 2) จัดหาและพัฒนาผู้สอนให้สามารถสอนเพศวิถีศึกษาและให้ คำปรึกษาในเรื่องการป้องกันและแกไขปัญหาคารตั้งครรรในวัยรุนแก่นักเรียนหรือนักศึกษา 3) จัดให้ มีระบบการดูแลช่วยเหลือและคุ้มครองนักเรียนหรือนักศึกษาซึ่งตั้งครรรให้ได้รับการศึกษาด้วย รูปแบบที่เหมาะสมและต่อเนื่อง รวมทั้งจัดให้มีระบบการส่งต่อให้ได้รับบริการอนามัย การเจริญพันธุ์ และการจัดสวัสดิการสังคมอย่างเหมาะสม การกำหนดประเภทของโรงเรียนและการดำเนินการของ โรงเรียนแต่ละประเภท ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง (สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, 2562ข : 3)

ในโลกแห่งยุคโลกไร้พรมแดนที่เต็มไปด้วยความเจริญก้าวหน้าในด้านข้อมูลข่าวสาร ด้านสื่อ วัสดุ อุปกรณ์ เทคโนโลยีที่ทันสมัย ความก้าวหน้าทางวิทยาการ ได้ส่งผลกระทบต่อการดำเนินชีวิต และก่อให้เกิดปัญหาของคนในสังคมเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะปัญหาความเครียดเกิดขึ้นเมื่อคนเรา ต้องเผชิญกับความกดดัน ทั้งทางร่างกายจิตใจและอารมณ์ ความกดดันจากการเจ็บไข้ได้ป่วย การขาด สมรรถภาพในการกระทำกิจกรรมให้สำเร็จ ความไม่สมหวัง ความโกรธ ความวิตกกังวล ในปัจจุบัน จากโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ซึ่งส่งผลให้ต้องปรับเปลี่ยนวิถีการดำเนินชีวิต ภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ คนว่างงาน ความไม่มั่นใจในอนาคต เป็นปัจจัยเสริมให้เกิดความเครียด แม้ว่าเราเปลี่ยนสาเหตุจาก ความเครียดไม่ได้ แต่เราลดความเครียดได้โดยการเปลี่ยนวิธีการการตอบสนองต่อความเครียด ประเภทความเครียด ได้แก่ 1) ความเครียดเฉียบพลัน เกิดจากเผชิญสถานการณ์กดดันทันทีทันใด เช่น สถานการณ์กดดันจากอันตรายความเสี่ยง สถานการณ์ที่ต้องตัดสินใจอย่างยากลำบาก เหตุการณ์ สะเทือนใจ เป็นการตอบสนองของร่างกายและจิตใจตามธรรมชาติเพื่อการเอาตัวรอดของมนุษย์ เมื่อสถานการณ์ผ่านไป ความเครียดจะเริ่มลดลง และ 2) ความเครียดเรื้อรัง เกิดจากความเครียด เฉียบพลันที่เกิดขึ้นซ้ำ ๆ หรือความเครียดที่ก่อตัวอย่างสะสมต่อเนื่อง เช่น ปัญหาสุขภาพการเจ็บป่วย

เรื่องร้อง ปัญหาความขัดแย้งในครอบครัว ปัญหาจากการทำงาน ปัญหาความขาดแคลนปัจจัย 4 รายได้ ไม่พอกับรายจ่าย ความล้มเหลวซ้ำ ๆ เป็นต้น ความเครียดเรื่องร้องเกิดจากปัจจัยที่แก้ไขไม่สำเร็จ ส่งผลกระทบอย่างมากต่อคนเรา และเป็นวัฏจักรให้เกิดความเครียดสะสมเพิ่มขึ้น ปัจจัยเสี่ยงต่อการเกิดความเครียด (กรมสุขภาพจิต, 2564 : 1)

จากการสำรวจสถานการณ์เด็กและสตรีในประเทศไทย พ.ศ. 2555 ของสำนักงานสถิติแห่งชาติ พบว่า ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีเด็กถึงร้อยละ 31.2 หรือ 1 ใน 3 ที่ไม่ได้อาศัยอยู่กับพ่อและแม่ เนื่องจากพ่อแม่ย้ายถิ่นเพื่อไปทำงานในภาคอื่น หรือการหย่าร้าง สะท้อนให้เห็นปัญหาส่วนหนึ่งของเด็กที่ไม่ได้อยู่กับพ่อแม่ ว่ามีแนวโน้มที่จะก้าวร้าวกว่าเด็กปกติ โดยเฉพาะการแสดงออกทางการพูด และปฏิสัมพันธ์กับเพื่อน แตกต่างจากเด็กที่อยู่กับพ่อแม่จะสุขภาพและเข้ากับเพื่อนได้ดีกว่า ส่งผลให้เกิดปัญหาครอบครัว นอกจากนี้พบปัญหาเด็กเกเร ที่ได้รับอิทธิพลมาจาก Social Media ซึ่งเปรียบเป็นเหมือนเหรียญสองด้าน ดาบสองคม ซึ่งทำให้เกิดพฤติกรรมลอกเลียนแบบ ส่งผลต่อการทำรุนแรงต่อเพื่อนและสังคมเด็กด้วยกัน (สำนักข่าวไอเอ็นเอ็น, 2559 : 1)

จากปัญหาดังกล่าว วิธีการที่จะแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้ดีที่สุดวิธีหนึ่งก็คือการให้การศึกษา ดังพระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร รัชกาลที่ 9 ความว่า ...การให้การศึกษานั้น กล่าวโดยวัตถุประสงค์ที่แท้จริง คือ การสร้างสรรค์ความรู้ ความคิดพร้อมทั้งคุณสมบัติและจิตใจที่สมบูรณ์ทำให้เกิดขึ้นในตัวบุคคล เพื่อช่วยให้เขาสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างมั่นคงและราบรื่น ทั้งสามารถบำเพ็ญประโยชน์สุขเพื่อตน เพื่อส่วนรวมได้..." (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546 : ปกใน) "...นอกจากการศึกษาย่สอนให้คนเก่งแล้ว จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องอบรมให้ดีพร้อมกันไปด้วย ประเทศเราจึงจะได้คนที่มีคุณภาพ คือ ทั้งเก่ง ทั้งดี มาเป็นกำลังบ้านเมืองให้ความเก่งเป็นปัจจัยและพลังสำหรับการสร้างสรรค์ และให้ความดีเป็นปัจจัยเพื่อประคองหนุนนำความเก่งให้เป็นไปในทางที่ถูกที่อำนวยผลประโยชน์อันพึงประสงค์..." (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2546 : ปกใน) ดังนั้น กระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งมีหน้าที่รับผิดชอบในการจัดการศึกษา จึงเร่งสร้างภูมิคุ้มกันและพัฒนาคุณภาพชีวิตเยาวชนในความรับผิดชอบให้สามารถดำรงชีวิตด้วยวิธีการแห่งปัญญา ใช้ชีวิตให้มีคุณค่าต่อตนเองและสังคม และปลอดภัยจากวิกฤตทั้งมวล

ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นกระบวนการหนึ่งในการบริหารจัดการศึกษาของสถานศึกษา ที่จะดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่มีขั้นตอน วิธีการและเครื่องมือการทำงานที่ชัดเจน มีครูประจำชั้นหรือครูที่ปรึกษาเป็นบุคลากรหลักในการดำเนินงาน โดยการมีส่วนร่วมของบุคลากรและเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง ทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา อาทิ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้ปกครอง ชุมชน ผู้บริหาร ครูทุกคน ฯลฯ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จึงกำหนดนโยบายสำคัญให้สถานศึกษาในสังกัดทุกแห่งจัดให้มีระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน และดำเนินการอย่างจริงจัง ต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดความยั่งยืน นักเรียนทุกคนจะต้องได้รับการดูแลช่วยเหลือ

พิทักษ์ ปกป้อง คุ่มครองอย่างรอบด้าน ด้วยกระบวนการที่ถูกต้อง เหมาะสมและทันการณ์ ได้รับการพัฒนาในทุกมิติ เพื่อให้เป็นคนดี มีความสุข และปลอดภัยในสภาพสังคมปัจจุบัน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2564 : 1)

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้กำหนดนโยบายให้สถานศึกษาขั้นพื้นฐานทั่วประเทศและผู้เกี่ยวข้องดำเนินการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตและแก้วิกฤตสังคม ทั้งนี้สถานศึกษาต้องดำเนินการส่งเสริมให้บุคลากรในสถานศึกษา มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องสิทธิเด็กและเยาวชน ฝึกฝนทักษะและพัฒนาความสามารถในการให้คำปรึกษาและร่วมแก้ไข ปัญหาของเด็กและเยาวชน เพื่อดำเนินการพิจารณาตรวจสอบแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นและการปกป้อง คุ่มครองอย่างถูกต้อง ตรงตามสาเหตุ รวมทั้งสร้างจิตสำนึกที่ดีในการคุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชนด้วย โดยการประสานกับชุมชน หน่วยงานของรัฐและองค์กรเอกชนอื่น ๆ ให้เข้ามามีส่วนร่วม โดยถือประโยชน์สูงสุดของเด็กและเยาวชนเป็นสำคัญ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2546 : 1) ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน เป็นการดำเนินงานที่อาศัยปัจจัยหรือองค์ประกอบหลาย ส่วน ทั้งองค์ประกอบด้านกระบวนการบริหารจัดการซึ่งยึดหลักการบริหารจัดการเชิงระบบตามวงจรคุณภาพของเดมมิง (Deming) ที่เรียกว่า P-D-C-A เป็นฐานความคิด ได้แก่ การวางแผนปฏิบัติการ (P-Plan) การดำเนินงานตามแผนที่กำหนด (D-Do) การตรวจสอบประเมินผล (C-Check) และการปรับปรุงพัฒนาการดำเนินงานให้ได้มาตรฐาน (A-Action) นอกจากนี้ ในการดำเนินงานยึดหลักการร่วมมือกับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน ปัจจัยด้านเทคนิค วิธีการและเครื่องมือในการทำงานที่ชัดเจน และด้านกระบวนการดำเนินงาน ซึ่งมีองค์ประกอบสำคัญ อยู่ 5 ด้าน คือ การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล การคัดกรองนักเรียน การส่งเสริมพัฒนานักเรียน การป้องกันและแก้ไขปัญหา และการส่งต่อ (กรมสามัญศึกษา, 2544ท : 5) ทั้งนี้ กระทรวงศึกษาธิการ และกรมสุขภาพจิต ได้ร่วมมือกันพัฒนาและวางพื้นฐานและแนวทางเกี่ยวกับการดำเนินงานระบบ การดูแลช่วยเหลือนักเรียนในเรื่องต่อไปนี้ 1) การปรับเปลี่ยนบทบาทและเจตคติของผู้บริหารและครู อาจารย์ให้ไปสู่ความรับผิดชอบที่จะดูแลพัฒนาการของนักเรียนอย่างเป็นองค์รวม 2) การวางระบบที่จะสร้างความมั่นใจว่านักเรียนทุกคน มีครู อาจารย์ อย่างน้อยหนึ่งคนที่จะดูแลทุกข์สุขให้อย่างใกล้ชิด และต่อเนื่อง 3) การสนับสนุนให้ครู อาจารย์ ได้มีความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดกับผู้ปกครองเพื่อให้การดูแล ทางบ้าน โรงเรียนและชุมชนเชื่อมประสานกัน 4) การส่งเสริมให้ผู้ปกครองรวมกลุ่มกันเป็นเครือข่ายที่จะช่วยกันเฝ้าระวังดูแลบุตรหลาน 5) การประสานสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียน ชุมชน และผู้ชำนาญใน สาขาต่าง ๆ เพื่อให้มีการส่งต่อและรับช่วงการแก้ไขและส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชนในรูปแบบ สหวิทยาการ

โรงเรียนบ้านบางสะพานน้อย เป็นโรงเรียนขนาดกลางที่ตั้งอยู่ในเขตอำเภอบางสะพานน้อย จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 1 ได้เริ่ม

ดำเนินการตามกรอบของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนตั้งแต่ปีการศึกษา 2550 เพื่อช่วยเหลือนักเรียนในด้านต่าง ๆ คือ นักเรียนที่มีความขาดแคลนอาหารกลางวัน คิดเป็นร้อยละ 60 นักเรียนขาดแคลนเครื่องเขียน แบบเรียนและเสื้อผ้า ชุดนักเรียน คิดเป็นร้อยละ 60 นักเรียนที่มีปัญหาทางการเรียนรู้ คิดเป็นร้อยละ 45 โดยประสานร่วมมือกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย จากการศึกษาสภาพการดำเนินงานเบื้องต้นที่ผ่านมา โดยการสอบถามและสัมภาษณ์ครู นักเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน และจากหลักฐานข้อมูลสารสนเทศของโรงเรียน (ข้อมูล 30 มิถุนายน 2563) พบว่า การดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนยังมีปัญหาและอุปสรรค ทำให้การดำเนินงานไม่บรรลุผลเท่าที่ควร โดยพบว่า ด้านบุคลากรในโรงเรียน คือ ครู ร้อยละ 35 ยังขาดความชัดเจนและทักษะในการดำเนินงานในด้านนักเรียนโดยรวม ร้อยละ 40 ยังมีพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์หลาย ๆ ด้าน เช่น เลียนแบบพฤติกรรมทางเพศจากสื่อโทรทัศน์ วีซีดี การลักขโมย การก้าวร้าว ติดเกมคอมพิวเตอร์ การขาดวินัย ในด้านผู้ปกครองและครอบครัวนักเรียน ชุมชน พบว่า ร้อยละ 60 ยังขาดความร่วมมือ ขาดความเข้าใจในการดูแลบุตรหลาน ซึ่งพ่อแม่ส่วนใหญ่มีปัญหาหาร้าง มีการทิ้งบุตรหลานไว้กับญาติพี่น้อง และส่วนใหญ่ของผู้ปกครองมีรายได้ต่ำ มีพื้นฐานความรู้ต่ำ และอาชีพส่วนใหญ่เป็นกรรมกรใช้แรงงาน ทำให้นักเรียนขาดความรัก ความอบอุ่น ขาดการได้รับการอบรมในทางที่ดีอย่างต่อเนื่อง ในด้านชุมชนยังไม่เห็นความสำคัญของการปลูกฝังแบบอย่างที่ดีที่พึงประสงค์ให้แก่เด็กและเยาวชนเท่าที่ควร นอกจากนี้ในด้านสื่อวัสดุเครื่องมือในการดำเนินงานยังขาดแคลน ซึ่งจากการศึกษาหลักการ แนวคิดที่สำคัญ ๆ พบว่า การที่จะช่วยป้องกันปัญหาดังกล่าว จำเป็นต้องดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพ เพื่อลดปัญหารวมทั้งส่งเสริมและการพัฒนาร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และความคิดของเด็กได้อย่างเหมาะสม ผู้วิจัยในฐานะเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการดำเนินการงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนบ้านบางสะพานน้อย จึงเห็นว่าจากสภาพปัญหาพื้นฐานดังกล่าวข้างต้น ถ้าไม่มีการศึกษาเพื่อหาสาเหตุ ตลอดจนแนวทางป้องกัน แก้ไข และพัฒนา จะทำให้เป็นอุปสรรคสำคัญยิ่งที่จะส่งผลกระทบต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียน ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาการพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยใช้หลักการพัฒนาแบบมีส่วนร่วมกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย ซึ่งผลจากการศึกษาวิจัยครั้งนี้ จะทำให้ทราบข้อมูลที่เป็นสาเหตุปัญหาอุปสรรคที่แท้จริงต่อการดำเนินงาน ได้ทราบแนวทางหรือวิธีการแก้ไขปัญหามาสอดคล้องกับสภาพจริง และทำให้ทราบถึงผลการแก้ไขปัญหามาจากแนวทางหรือวิธีการที่คิดค้นขึ้น ต่อการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนบ้านบางสะพานน้อย จะเป็นข้อมูลในการนำไปใช้พัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนต่อไป

คำถามการวิจัย

1. สาเหตุที่ทำให้การดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่ยังไม่บรรลุผลเกิดจากสาเหตุอะไร
2. จะใช้นวัตกรรมอะไรมาพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้ดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพได้บ้าง
3. ผลการพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยใช้นวัตกรรมที่สร้างขึ้นเป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การศึกษาเพื่อพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนบ้านบางสะพานน้อย ครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดวัตถุประสงค์ไว้ดังต่อไปนี้

1. เพื่อศึกษาหาสาเหตุของปัญหาการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน
2. เพื่อสร้างนวัตกรรมที่ใช้พัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน
3. เพื่อศึกษาผลการพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนด้วยนวัตกรรมที่สร้างขึ้นโดยพิจารณาจากความพึงพอใจของครู นักเรียน ผู้ปกครองนักเรียน และกรรมการสถานศึกษา

สมมุติฐานของการวิจัย

1. ความพึงพอใจต่อการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนด้วยนวัตกรรมที่สร้างขึ้นของครู นักเรียน ผู้ปกครองนักเรียน และกรรมการสถานศึกษา มีค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 3.50 ขึ้นไป
2. จำนวนนักเรียนที่มีพฤติกรรมที่มีปัญหาหลังการพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือจำนวนนักเรียนลดลงกว่าก่อนการพัฒนา

ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาวิจัยในลักษณะการวิจัยและพัฒนา มีขั้นตอนการดำเนินการศึกษา 3 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การศึกษาหาสาเหตุของปัญหาการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

เป็นการศึกษาหาสาเหตุของปัญหาในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยใช้ประชากร กลุ่มเป้าหมายและตัวแปรที่ศึกษา ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มเป้าหมาย

ประชากรและกลุ่มเป้าหมาย ประกอบด้วย ครู นักเรียน ผู้ปกครองนักเรียน และ กรรมการสถานศึกษา โรงเรียนบ้านบางสะพานน้อย ปีการศึกษา 2564

2. ตัวแปรที่ศึกษา ได้แก่ สาเหตุของปัญหาการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ตามความคิดเห็นของครู นักเรียน ผู้ปกครองนักเรียน กรรมการสถานศึกษา และการดำเนินงานของ โรงเรียนตามความคิดเห็นของครู ใน 5 ด้าน คือ

- 2.1 การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล
- 2.2 การคัดกรองนักเรียน
- 2.3 การส่งเสริมพัฒนานักเรียน
- 2.4 การป้องกันและแก้ไขปัญหา
- 2.5 การส่งต่อ

ระยะที่ 2 การสร้างนวัตกรรมที่ใช้พัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

เป็นการศึกษาเพื่อสร้างนวัตกรรมที่ใช้พัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยใช้ กลุ่มเป้าหมายและขั้นตอนในการสร้างนวัตกรรม ดังนี้

1. กลุ่มเป้าหมาย

เป็นกลุ่มที่ผู้วิจัยใช้ในการร่วมสร้างนวัตกรรม ประกอบด้วย ครู นักเรียน ผู้ปกครอง กรรมการสถานศึกษา ผู้ทรงคุณวุฒิ และครูแนะแนว โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection)

2. ขั้นตอนในการสร้างนวัตกรรม มี 5 ขั้นตอน ดังนี้

ในการสร้างนวัตกรรมเพื่อใช้พัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ผู้วิจัยใช้วิธีการ ประชุมระดมสมอง โดยได้ดำเนินการดังต่อไปนี้

- 2.1 การประชุมกลุ่มเป้าหมายที่ร่วมสร้างนวัตกรรม
- 2.2 การระดมสมองหากิจกรรมเพื่อพัฒนา
- 2.3 การคัดกรองกิจกรรมเพื่อพัฒนา
- 2.4 การเขียนโครงการพัฒนาที่ใช้เป็นนวัตกรรม
- 2.5 การนำนวัตกรรมที่สร้างขึ้นไปใช้

ระยะที่ 3 การศึกษาผลการพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนด้วยนวัตกรรมที่สร้างขึ้น

เป็นการศึกษาผลการพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนด้วยนวัตกรรมที่สร้างขึ้นโดยใช้ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ตัวแปรที่ศึกษา และสมมุติฐานการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย ครู ผู้ปกครองนักเรียน กรรมการสถานศึกษา และนักเรียนโรงเรียนบ้านบางสะพานน้อย ปีการศึกษา 2564

2. ตัวแปรที่ศึกษา ได้แก่

2.1 ตัวแปรต้น คือ การใช้นวัตกรรมเพื่อพัฒนาการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือ นักเรียน

2.2 ตัวแปรตาม คือ

2.2.1 ความพึงพอใจของครู ผู้ปกครองนักเรียน กรรมการสถานศึกษา และนักเรียน ต่อการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

2.2.2 จำนวนนักเรียนที่มีพฤติกรรมที่มีปัญหา

นิยามศัพท์เฉพาะ

เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่สอดคล้องกันในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำเสนอนิยามศัพท์ดังต่อไปนี้

1. สาเหตุของปัญหาการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน หมายถึง สภาพที่เป็นอุปสรรค ขัดขวางหรือทำให้เกิดการล่าช้าของกิจกรรม หรือการปฏิบัติงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ที่ทำให้ไม่ประสบผลสำเร็จ ตามความคิดเห็นของครู ผู้ปกครองนักเรียน กรรมการสถานศึกษา นักเรียน และจากการดำเนินงานของโรงเรียนตามแนวความคิดเห็นของครู ใน 5 ด้าน ดังนี้

1.1 การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล หมายถึง การศึกษาและจัดทำข้อมูลพื้นฐานของนักเรียนแต่ละคนในด้านความรู้ความสามารถ ทางด้านการเรียนรู้และความสามารถด้านอื่น ๆ ตลอดจนด้านสุขภาพร่างกายจิตใจและด้านสถานภาพทางครอบครัว

1.2 การคัดกรองนักเรียน หมายถึง การพิจารณาข้อมูลเกี่ยวกับนักเรียน เพื่อคัดแยกตามลักษณะกลุ่ม 4 กลุ่ม คือ กลุ่มพิเศษ กลุ่มปกติ กลุ่มเสี่ยง กลุ่มมีปัญหา

1.3 การส่งเสริมพัฒนานักเรียน หมายถึง การสนับสนุนให้นักเรียนทุกคนในทุกกลุ่มที่อยู่ในความดูแลของครูที่ปรึกษาให้มีคุณภาพมากขึ้น มีความภาคภูมิใจในตนเองในด้านต่าง ๆ

1.4 การป้องกันและแก้ไขปัญหา หมายถึง การจัดกิจกรรมให้คำปรึกษาเบื้องต้น และการจัดกิจกรรมเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหากับนักเรียนอย่างทั่วถึง

1.5 การส่งต่อ หมายถึง การส่งนักเรียนกลุ่มเสี่ยงหรือกลุ่มที่มีปัญหากรณีที่ครูที่ปรึกษาไม่สามารถช่วยเหลือแก้ไขปัญหาก็ได้ไปยังผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านเพื่อช่วยเหลือ/แก้ไข

2. นวัตกรรมที่ใช้พัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน หมายถึง กลุ่มของกิจกรรม โครงการหรือวิธีการที่จะนำไปพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ซึ่งได้จากการคัดเลือก ข้อเสนอ การระดมสมองหากิจกรรมเพื่อพัฒนาการดำเนินการเพื่อสร้างนวัตกรรมหรือการสร้างในที่ประชุมของกลุ่มเป้าหมายที่ศึกษาในระยะที่ 2

3. ผลการพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน หมายถึง สภาพความสำเร็จหรือผลที่ได้รับหลังจากที่ได้ดำเนินนวัตกรรมที่สร้างขึ้นมาใช้นพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ซึ่งเปรียบเทียบกับได้จากผลการศึกษาความพึงพอใจของครู นักเรียน ผู้ปกครองนักเรียน และกรรมการสถานศึกษา และผลการศึกษาจำนวนนักเรียนที่มีพฤติกรรมที่มีปัญหาก่อนและหลังการพัฒนาระบบการดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียน ดังนี้

3.1 ความพึงพอใจ หมายถึง ความรู้สึกและท่าทีที่แสดงออกในด้านบวกของครู ผู้ปกครองนักเรียน กรรมการสถานศึกษา และนักเรียน ที่มีต่อการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนใน 5 ด้าน คือ การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล การคัดกรองนักเรียน การส่งเสริมพัฒนา นักเรียน การป้องกันและแก้ไขปัญหา และการส่งต่อ ทั้งก่อนและหลังการพัฒนา ซึ่งวัดโดยใช้แบบสอบถามความพึงพอใจที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น

3.2 จำนวนนักเรียนที่มีพฤติกรรมที่มีปัญหา หมายถึง จำนวนนักเรียนที่ได้รับการคัดกรองด้วยแบบบันทึกพฤติกรรมนักเรียนที่มีปัญหา ที่ผู้วิจัยปรับปรุงมาจากเครื่องมือคัดกรองนักเรียนของกระทรวงศึกษาธิการ

ประโยชน์ที่ได้รับ

ในการศึกษาเพื่อพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนครั้งนี้ มีประโยชน์ต่อผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ทั้งครู ผู้ปกครองนักเรียน ชุมชน นักเรียนและโรงเรียนบ้านบางสะพานน้อย ดังต่อไปนี้

1. โรงเรียนบ้านบางสะพานน้อย ได้วิธีการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่มีประสิทธิภาพ
2. โรงเรียนบ้านบางสะพานน้อย ได้ข้อมูลความรู้การดำเนินงานด้านระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเพื่อใช้ในการวางแผนพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่มีประสิทธิภาพ
3. โรงเรียนบ้านบางสะพานน้อย ได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์แก่ ครู ผู้บริหาร ผู้ปกครองนักเรียน ชุมชน ตลอดจนผู้เกี่ยวข้องในการให้ความช่วยเหลือ ส่งเสริมพัฒนานักเรียน
4. เป็นแนวทางแก่ผู้สนใจทั่วไปในการนำไปศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนางานด้านอื่น ๆ
5. ครู นักเรียน ผู้ปกครองนักเรียน ได้รับการพัฒนาให้มีความรู้ ความเข้าใจ เรื่องระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนได้ดียิ่งขึ้น
6. สร้างเสริมสัมพันธภาพอันดีระหว่างครู นักเรียน ผู้ปกครองนักเรียนได้มากยิ่งขึ้น